QENDER TƏDQİQATLARININ HÜQUQİ ASPEKTLƏRİ

Müəllif-tərtibatçı:	Hacıyeva E.N. – Qərb Universiteti, hüquq kafedrasının müəllimi, hüquq elmləri namizədi
Elmi redaktor:	Musayev İ.İ. – Qərb Universiteti hüquq kafedrasının müdiri
Rəyçilər:	Kərimov E.R., hüquq elmləri namizədi İmanov M.N., hüquq elmləri namizədi

GİRİŞ

İnsan hüquqları konsepsiyasının işlənməsi və beynəlxalq standartlar səviyyəsinə qaldırılması sivilizasiyanın mühüm nailiyyətlərindən biridir. Bu konsepsiyanın müasir inkişaf mərhələsi Ümumdünya insan hüquqları Deklarasiyasının qəbul olunması ilə başladı. Onlara xas olan ümumi əlamətlərə görə bölünmüş bu yaxud digər əhali qrupunun hüquqi status standartlarının beynəlxalq hüquq norması olaraq möhkəmləndirilməsi məsələsi uzun illər ərzində nəinki inkar edilirdi, hətta bu məsələnin ayrı-ayrı dövlətlər və ya dövlətlər qrupu tərəfindən eyni zamanda BMT-nin forumlarında qoyulması da təbliğat aksiyası kimi şərh edilirdi.

Həyat isə insan hüquqlarının istisna fərdi xarakteri haqqındakı doqmanı tədricən sındırırdı. İnsan hüquqlarının sosial, siyasi, fizioloji və başqa səbəblər üzündən digər vətəndaşlarla bərabər səviyyədə öz hüquq və azadlıqlarını həyata keçirmək imkanından məhrum olan insanları əhatə edən üçüncü nəsli yaranırdı. Həmin insanlar həm dövlət, həm də bütövlükdə beynəlxalq birlik tərəfindən müəyyən dəstəyə ehtiyac duyurlar.

Bu dairənin episentrində qadınlar dayanır, çünki fizioloji xarakter səbəbindən onlar kişilərlə bərabər səviyyədə bütün insanlar üçün ümumi olan hüquqları həyata keçirə bilmirlər.

Buna görə də kişilərlə bərabər səviyyədə qadın hüquqlarının yaranması, inkişafı və qanunvericilikdə möhkəmləndirilməsi barədə biliklərin, qender problemlərinin öyrənilməsi və təbliğatının vacibliyi yaranır.

Proqram 36 saatlıq tədris üçün nəzərdə tutularaq aşağıdakı məqsədləri güdür: hərtərəfli və harmonik təhsilin təmin olunması; tələbələrin planetar dünyagörüşü informasiyasının yayılması; hüquq müdafiəsi sahəsində vərdişlərin təlqin edilməsi. Proqram tematik plandan, kursun mövzularından və tövsiyə olunan ədəbiyyatın siyahısından ibarətdir.

TEMATİK PLAN

Mövzular		Saatların miqdarı		
		Cəmi	Mühazirələr	Seminarlar
1.	Qender insan hüquqları sistemində	2	2	
2.	Feminist hüquqşünaslığı	6	4	2
3.	Qenderin qanunvericilikdə möhkəmləndirilməsi və hüquqi tənzimlənməsi	4	2	2
4.	Qender hüquqda və adətlərdə: qenderin hüquqi genezisi	6	4	2
5.	Ailə qayğıları qenderin predmeti kimi	4	2	2
6.	Qenderdə zorakılıq nəzəriyyəsi	4	2	2
7.	Qenderdə ailənin müdafiəsi məsələləri	2	2	
8.	Qenderdə əmək hüquqlarının müdafiəsi	2	2	
9.	Qadın hüquqlarının cinayət-hüquq müdafiəsi	6	4	2
CƏMİ		**36**	**24**	**12**

MÖVZU № 1. Qender insan hüquqları sistemində

Qenderin meydana çıxmasının sosial və intellektual əsasları.

Qadınların hüquq və azadlıqları.

Qadın hüquqları sahəsində qanunvericiliyin inkişaf mərhələləri. Qadın hüquqlarını möhkəmləndirən əsas beynəlxalq hüquq aktları.

MÖVZU № 2. Feminist hüqüqşünaslığı

Feminist hüquqşünaslığı haqqında ümumi anlayış.

Androsentrik hüquqşünaslığın, bioloji determinizmin tənqidi.

Feminist hüquq fikrinin müxtəlif istiqamətləri: simmetriklik, hər iki cins üçün hüquq və imkanların formal bərabərliyi tələbi ilə feminizmdə liberal istiqamət; assimilyasiya feminizmi; cinslər arasındakı fərqi xüsusi qeyd edən və hər bir cinsə xüsusi münasibət tələb edən bivalent feminizm; radikal feminizm; postmodernist feminizm.

MÖVZU № 3. Qenderin qanunvericilikdə möhkəmləndirilməsi və hüquqi tənzimlənməsi

Qadınların kollektiv hüquqları anlayışı.

Əhalinin bir sosial təbəqəsi olaraq qadınların diskriminasiyasını doğuran səbəblər.

İnsanların bərabərliyi və azadlığı ideyalarının cəmiyyətdəki nisbətinin və qanunlarda möhkəmləndirilməsinin rolu.

Qanunverici və icraedici orqanlarda lazımi təqdimliyin hüquqi vasitələrlə təmin olunması.

«Qadın imtiyazları»nın qadınların rəqabət bacarığına təsiri. Qadına bir insana kimi məxsus olan azad həyat yolu seçimi hüququ ilə ziddiyyət təşkil etməyən imtiyazların həcm və növ meyarlarının işlənməsi.

BƏT keçirdiyi məşğulluq problemlərinin proqnoz qiyməti və faktiki vəziyyətinin təhlili.

Qanunvericiliyin bəzi sahələrində bazar münasibətlərinə keçid dövründə əhalinin sosial təbəqəsi olaraq qadınların xüsusi maraqlarına riayət etmək məqsədi ilə aparılan dəyişikliklər.

MÖVZU № 4. Qender hüquqda və adətlərdə: qenderin hüquqi genezisi

Qenderin tarixi-hüquqi əsasları.

Adətlərin formalaşması prosesində qadın məsələsinin həllinə dair müxtəlif mövqelər.

Qadın məsələlərinin əxlaq normaları vasitəsi ilə tənzimlənməsi.

Adi hüquq qadının ailədə və cəmiyyətdəki yeri və rolu haqqında. Adi hüququn qender hüquq normaları üzərində üstünlüyü haqqında. Müasir hüquq sistemlərində qender probleminə müxtəlif yanaşmalar.

MÖVZU № 5. Ailə qayğıları qenderin predmeti kimi

Sosial problemlər sistemində qadın qayğılarının yeri.

Qadın qayğılarının bioloji, sosial və hüquqi xarakteri. Qadın qayğılarının hüquqi tənzimlənməsi problemi.

Qadın qayğıları təbii hüquq və pozitiv hüquq konsepsiyalarında. Sosial normalardan hüquqi normalara keçid. Bu sahədə hüquqdakı qüsurlar və problemlərin həlli üçün qadın təşkilatlarına qanunvericilik təşəbbüsü hüququnun verilməsi.

MÖVZU № 6. Qenderdə zorakılıq nəzəriyyəsi

Zorakılıq anlayışı. Zorakılıq qadın və kişinin bərabərsizliyinin nəticəsi kimi. Zorakılığın təzahür xarakteri və yerinə görə təsnifatı. Zorakılığın növləri.

Hərbi münaqişələr zamanı zorakılıq. Zorakılıq dinc əhalinini məhv etmə vasitəsi kimi. Qadınların girov götürülməsi zorakılıq növü kimi. Hərbi münaqişə zamanı qadın hüquqlarının qorunması dair qanunvericilik.

Məişətdə zorakılıq. Məişət zorakılığının formaları: fiziki; mənəvi; seksual; iş yerində. Valideynlərin evində zorakılıq. Ər evində zorakılıq. Zorakılığın və maddi firavanlığın qarşılıqlı əlaqəsi. Zorakılığa düçar olmuş qadınlara yardım göstərilməsi.

MÖVZU № 7. Qenderdə ailənin müdafiəsi məsələləri

Ailənin sosioloji və hüquqi təyini. Cəmiyyətin inkişafında ailənin rolu, əhəmiyyəti və funksiyası. Ərlə-arvadın bərabərliyinin hüquqi zəmanəti.

Ərlə-arvadın hüquqi mülkiyyət rejimi. Kəbin müqaviləsi qadınlara aid mülkiyyətin əlavə müdafiə qarantı kimi.

Kişinin kəbini pozmaq hüququnun məhdudlaşdırılması.

Qadınların ailə hüquqularının digər müdafiə qarantları.

MÖVZU № 8. Qenderdə əmək hüquqlarının müdafiəsi

Qadınların əmək hüquqlarının müdafiə sahəsində qanunvericiliyin inkişaf tarixindən. Konstitusiyada əmək hüququna verilən zəmanət. Ayrı-ayrı kateqoriyalara aid olan qadınların əmək hüququnun qorunması.

Əmək qanunvericiliyi ilə möhkəmləndirilmiş imtiyazlar. Qadın əməyinin müdafiəsi.

MÖVZU № 9. Qadın hüquqlarının cinayət-hüquq müdafiəsi

Qadın hüquqlarının cinayət-hüquq müdafiəsi anlayışı və onun əhəmiyyəti. Qadının şərəf və ləyaqətinin cinayət-hüquq müdafiəsi.

Hamilə qadının, yaxud 3 yaşa qədər övladı olan qadının əmək hüququnun tapdanmasına görə daşınılan məsuliyyət.

Süni mayalanma və embrionun implantasiyasının, tibbi sterilizasiyanın qadının həyat və sağlamlığı üçün doğurduğu təhlükə, bunun ictimai təhlükəsi və belə hərəkət üçün daşınılan məsuliyyət.

Qenderdə mülki hüquqlar. Qenderdə hüquqların mülki-hüquq müdafiəsi anlayışı və onun əhəmiyyəti. Qenderdə tərəflərin şərəf və ləyaqətinin mülki-hüquq müdafiəsi. Qenderdə mülki hüquqların və vəzifələrin həyata keçirilməsi

ƏDƏBİYYAT

1 Конституция Азербайджанской Республики. – Б., 1995
2 Права человека. Сборник нормативных документов. – М., 1998
3 Конвенция о политических правах женщин, с. 318
4 Конвенция о согласии на вступление в брак, брачном –возрасте и регистрации брака, с. 320
5 Конвенция о гражданстве замужней женщины, с. 322
6 Конвенция №103 об охране материнства, с. 337
7 Конвенция № 5 о применении труда женщин на подземных работах в шахтах любого рода, с. 342
8 Декларация о защите женщин и детей в чрезвычайных ситуациях и в период вооруженных конфликтов, с. 351
9 Семейный Кодекс. - Б., 2000
10 Уголовный кодекс. - Б., 2000
11 Трудовой Кодекс. - Б., 2000
12 Дамирчиева М. Охрана прав женщин в семье Гендер. Женщина и право. – Б., 1999
13 Расулбекова Н. Защита трудовых прав женщин. – Б., 1999
14 Мамедов В. Женщины и вооруженные конфликты. – Б., 1999
15 Сурия Пракаш Синха. Юриспруденция. Философия права -Будапешт, 1996
16 Поленина С.В. Закон и коллективные права женщин как социального слоя населения. Теория права. Новые идеи. - М., 1995
17 Женщины Азербайджана. Женщина и насилие. – Б., 1999
18 Корбут Л.В., Поленина С.В. Международные конвенции и декларации, касающиеся прав женщин и детей. - М.,1998
19 Мертус Д. Права женщин-права человека. – М.,1999
20 Гурко Т., Босс П. Отношения мужчин и женщин в браке. - М., 1995